

A LAP AZ E. M. E.
TULAJDONA**MÉHÉSZETI KÖZLÖNY**A LAPOT AZ E. M. E.
TAGJAI TAGSÁGI
ILLETMÉNY FEJÉBE
KAPJÁK.

AZ ERDÉLYRÉSZI MÉHÉSZ EGYESÜLET HIVATALOS LAPJA.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
CLUJ—KOLOZSVÁR,
ATTILA-UTCA 10. SZ.Felelős szerkesztő és kiadó: **TÖRÖK BÁLINT** az E. M. E. főtítkára.
Főmunkatársak, mint az E. M. E. szerkesztő bizottságának tagjai:
dr. LÁSZLÓ MÁRTON, dr. BOGA LAJOS és BALÁZS PÉTER.TELEFON 138. SZ.
A LAP MEGJELENIK
HAVONKÉNT EGYSZER**Közgyűlési meghívó.**

Az Erdélyrészi Méhész Egyesület 43-ik évi rendes közgyűlését folyó évi április hó 15-én vasárnap délelőtt 11 órakor tartja meg Kolozsvárt, az Erdélyi Gazdasági Egyesület Attila-utca 10 szám alatti székházában, melyre az egyesület tagjait tisztelettel meghívja.

Kolozsvár, 1923. február hó 24.

Török Bálint
főtítkár.Br. Jósika Gábor
elnök.**Meghívó.**

Az Erdélyrészi Méhész Egyesület igazgatóválasztmányja Kolozsvárt 1923. évi április hó 15-ik napján, délelőtt 10 órakor az E. G. E. Attila-utca 10. sz. alatti székházában

rendes ülést tart,melyre a választmány tisztelt tagjait meghívja
Az elnökség.**Esetek, amikor méhtörzseinknek segítséget kell nyújtanunk**

Irtta: Balázs Péter.

Hogy miképpen kell felsegélyeznünk tavaszkor az olyan méhtörzseket, amelyeknek az anyjuk jó, de kevés a népe, arról a Közöny hasábjain már volt ugyan szó, de azért röviden mégis ismétlem. Ugyanis: az ilyen törzseket, ha kevés vagy semmi mézük nem volna, rendszeresen etetni, más erősebb családoktól elvett egy-egy érett fiasításos keretet a fészük közepébe beadni és mindaddig, amíg az állandó meleg idő be nem következik, jól beburkoltan kell tartani. A méhesekben azonban tavaszkor találhatunk olyan törzsek is, amelyek ugyan elég népesekek, de mégis a segítségünkre szorulnak. Ilyenek azok a törzsek, amelyeknek az anyja valamely ok folytán elpusztult. Mert, amint az emberek és állatok közül is pusztulnak fiatalon némelyek, ép úgy a méhanyák is elhalnak korán, általunk észre nem vehető baj következtében.

A dolgozó méhek nyáron hetekig, télen pedig, amikor nem járhatnak ki munkára s testük és életerejük nem strapálódik nagyon, hónapokig élnek. Ezzel ellentétben az anya, tudvalevőleg 4—5 évig is él, de bizony mégis megtörténik, hogy fiatalon, életének első évében is elpusztul. Az is megeshetik, hogy a hosszú és kemény tél annyira megviseli, hogy a termékenységében történik hiba és hereköltéssé lesz. Vagyis: olyan állapotba jut, hogy csak oly petéket tud rakni, amelyekből herék fejlődnek. Bármelyik eset állott is

legyen be, a méhtörzs el van veszve, ha a méhész tudása és gyámkodó keze nem jön a segítségére. Megtörténnek ilyen esetek nyáron is, de gyakrabban találhatók tavasszal olyan családok, amelyeknek elpusztult az anyja. Nyáron nem nagy a baj, amikor a család fészében anyanevelésre alkalmas fiasításban, amiből új anyát nevelhet. Ellenben, ha ez az eset, i. i. az árvaságra jutás télen következik be, amikor a fészekben fiasítás, pete nincsen, akkor az a törzs elvesz, ha nem segítünk rajta. Ugyanez a veszély fenyegeti azt a törzset is, amelynek az anyja bár ugyan nem pusztult el, de a termékenységét veszítette, történt legyen ez az eset akár télen, akár nyáron. Ilyen esetekben, ha az anya meg van és csak a termékenységében esik hiba, a méhek nem gondolnak arra, hogy új, jó anyát neveljenek és így elkövetkezik az az idő, amidőn az a fiasítás, melyet a hibássá vált anya még egészséges korában petézett, megérett és a sejtekből előbujt, a család még ha akarna sem nevelhetne már más anyát, mert teljességgel nem talál anyaneveléshez szükséges, dolgozó sejtekbe helyezett friss petét.

Ilyen esetekre a méhészeti tankönyvek azt a tanácsot adják, hogy törzsnek tartalékanyát, érett anyabölcsőt, vagy anyabölcső építésre, illetve anyanevelésre alkalmas dolgozó-méh-fiasítást kell beadni. A tankönyveknek ebben tökéletes igazuk is van. És mégis megtörténik igen gyakran, hogy bár a kezdő méhész mind a három módját meg is próbálja a segélynyújtásnak, még sem képes az árva törzsel anyát neveltetni, vagy pedig a beadott tartalék anyát a legyilkolástól megmenteni. A törzs következetesen nem fogad el semmi segélyt; a kapott jó, termékeny anyát leöli, a beadott anyabölcsőt kirágja s a szintén beadott friss petés dolgozósejtes léppel pedig csak annyiban foglalkozik, hogy ápolja, neveli, de anyabölcsőt nem épít és ha mégis építene is, azt később lerombolja. Ritkán megesik, hogy nem rombolják, kifejlődik az anya, de alig hogy a bölcsőjét elhagyja, a méhek rögtön leszurják.

A méheknek ez a csökönysége abban leli magyarázatát, hogy már öregek. Az ilyen kaptárokban már régebben elpusztult az anya s hosszabb idő óta nem nevelődtek fiatal méhek. Ilyenek nélkül pedig nem lehet anyát neveltetni, sem pedig beadott idegen anyát megtartani. Mert ugyanis a fiatal méhek építik az anyabölcsőket, sőt őrzik azt és a már kikelt fiatal anyát is ők szolgálják ki. Ugyazintén csak fiatal méhekkel sikerül elfogadtatni a beadott

termékeny idegen anyát is. Az öreg méhek csak ritkán foglalkoznak belső munkával s ennél fogva az anyával sem sokat törődnek, de hogy megöljék, ha azt idegennek érzik, bármily gyöngye szimattal is, arra mindenkor készek.

Még nagyobb veszedelemnek van kitéve a beadott idegen anya, vagy anyabölcső, ha a törzs árvasága már annyira előrehaladott, hogy álnyák, másszóval: tojó dolgozó-méhek léptek elő a családban, ami mindenkor be szokott következni, ha hosszabb ideig van árván a törzs, pl. ha az anya még az ősszel elpusztult. Az álnyák — mert mindenkor több is van egy családban — valódi jó anyát sem anyabölcsőt nem tűrnek s az ilyen családot bajából nem lehet másképpen kigyógyítani, mint úgy, hogy az összes lépeket a rajtuk levő méhekkel együtt a kaptárból kiszedjük, keretbakra helyezzük el, a telepünk egy távolabb eső helyre visszük s a röplyukat eldugván a kaptár falain még bent maradt méheket is irgalmatlanul kisöpörjük. Ekkor egyik másik, vagy több jó erős törzsből kivesszünk 4—6 befödött és nyílt fiasításos keretet a rajtuk levő méhekkel együtt, és behelyezzük felsegélyezendő kaptárba, hogy minél több fiatal méh kerüljön be oda, mert csak így sikerül a felsegélyezendő törzssel új anyagot neveltetni. Az nem baj, hogyha a lépek és méhek 2—3 egymástól idegen kaptárakból kerülnek is egybe, (hogyha ezt éppen így kell tenni), mert a méhek idegen helyen, idegennek érezvén magukat, nem bántják egymást. Ez alatt a kaptárból keretéstől kiszedett és kisöpört álnyás család népéből egy tömeg gyűlt a kaptár elzárt röplyuka elé s ha ezt most csak annyira nyitjuk meg, hogy a méhek csak egyenkint mehessek be — ott idegen népet, rendes fiasításos és friss petés lépett találván, csak lassan — kérezkedve vonulnak be, minden rossz indulat szándék nélkül. Most a keretbakra kiszedett s telepünk egyik félreeső részébe vitt álnyás népet is lesöpörjük a kereteiről s jónagatjuk, hogy folszálljon s hazamenjen a szállására. Ezek is csak úgy kérezkedve mennek be a sok idegen fiatal méh s fiasítás láttára. Hogy az álnyás népet kereteiről lesöpörjük, annak az a célja, hogy az álnyák elpusztuljanak. Az álnyával, vagy ha már többen is vannak, az álnyákkal a méhek úgy bánnak, mint a valódi jó anyákkal és ezek úgy is élnek, mint az igazi anyák, hogy i. i. nem röplenek ki, hanem a kaptárban maradnak és hízaltatják magukat, hogy korcs petefészükben peték fejlődjenek. Így aztán ha lesöpörjük őket a lépekről, nem találunk haza, a törzs megszabadul tőlük s elfogadja a nekik

a zárkában kiadott idegen termékeny anyát vagy pedig új anya neveléséhez lát.

Megkell jegyeznünk, hogy amidőn az ályás család teljesen kiűrt kaptárába más kaptárakból rakunk át fiasításos lépeket népestől, arra kell ügyelnünk, nehogy az anyát is áttegyük, mert így — esetleg — ennek a vesz-tét okozhatjuk egyrészt, másrészt pedig meg-nyálatlanítjuk egy jó törzsünket. Azokat a lépe-ket, amelyekről az ályás népet lesöpörtük és amelyeken sárgás pupos hereköltést találunk, sejtboronával felboronáljuk, néhány percre hi-degvizbe állítjuk, azután pedig a vizet belőlük kirázzva, beakasztjuk részben az eredeti kasba, részben pedig az erősebb családok fészkebe, ahol a lépeket a méhek mihamar kifogják ta-karítani és megfelelővé tenni a rendes jó anya által való bepetézhetségre.

A méhek szaglószerveinek székhelye.

Irtá: Kutas Antal.

Nem vagyok méhész, a méhvel speciálisan nem foglalkoztam és így csakis, mint az alsóbb-rendű állatok természetrajzának alapos ismerője kívánom ezirányú véleményemet nyilvánítani.

Szerintem talán nem egészen helyes uton járnak azok, kik a bogarak, lepkék, legyek és így a méhféléknek is elvilázhatalni fejlett és lét-feltételt szolgáló szagló érzékeit egy kifejezet-ten ezen célra berendezett szervcsoportban — székhelyen — keresik, mint ahogy ez felsőbb-rendű állatoknál rendszeren előfordul, ahol pld. a tüdővel lélegzőknél a szaglás az ornyíláson, kisebb részben a nyitott szájon át történik.

Hogy egy állatnál egy érzék néha egész tökéletességgel érvényre jusson, éppen nem feltétlen szükséges, hogy annál ezen érzékszer-vek kimutatható bizonyos helyen székeljenek. Így, hogy példát emlísek a halaknál, sincs ki-fejezett hallóérzékszerv székhely, nincsen hang-fogó vagy hangvezető csatornájuk és idegeik mégis felfogják a hanghullámokat. Hangra reagálnak és p. elég élesen.

Amint előzőleg említettem, én nem kütön-leges vizsgálaton alapuló meggyőződésre, ha-nem csakis közismert és elfogadott tényekből levont logikus következtetésekre alapítom véle-ményemet és ezen uton térek a tárgyra.

Bizonyos, hogy a méhcsápjain levő ta-pintószőrök által a csáp maga legelső sorban a tapintószerveknek szolgál, noha nem állítom, hogy a csápon, ugymint a test többi részén is, ne volnának esetleg szaglószervek, amelyek azonban — márcsak kis terjedelmű helyen lehet-vén, — csak másod-harmadfokon, de semmi esetre sem kizárólag szolgálhatnak szaglásra.

De nézzük csak, mit is keresne egy méh-nél a szaglószerve székhely éppen a csápon, a garatban és miért, mi okból fejlődött volna az ki éppen olyan helyen, amely a tulajdonkép-pani szagkövetítéstől legtávolabb áll.

Szokva vagyunk, minden finomabb érzék székhelyét a fejben, vagy e körül, az agy és idegközpont közelében keresni, de a rovarok szagérzékénél ettől el kell térnünk.

A szagot, illatot, a levegő foglaltán ma-gában, ez közvetíti azt a légző szervekhez vezető uton a testtel. Azon uton, amelyen az behatol fejlődtek minden élő állatnál a szag-érzék szervei. Tüdővel lélegző állatoknál ez az orr és szájnnyílás, rovaroknál pedig a test min-den részén elterjedt számtalan likacs (pórusok), amelyeken át az állat lélegzik.

Az állati test minden szerve, berendezése,

nem a bibliai mese szerint teremtetett, hanem ez az ősfajlás fokozatain át kiszámíthatlan időn keresztül egy bizonyos kényszer, a szük-ségesség behatása alatt létesült és fejlődött. Így fejlődött a szaglószerve ott, ahol arra alkalom és szükség volt rá t. i. a tüdővel lélegzőknél az orr és szájnnyíláson, rovaroknál pedig a test minden részén elterjedt pórusokban, amelyeken keresztül a levegő beszívattván a szag került.

Egy ilyen állat testén nyugvó állapotában is észlelhetünk önkényes és peristaltikus hullá-mos mozgást, amely tágitja és összehuzza a testfelszint, nyitja és zárja a pórusok zsillipeit lélegzik. Itt van és itt kell lennie a szaglószer-veknek is. Ez a rovaroknál általában így van és nagyon érdekelne, ha valaki meggyőzne arról, hogy ez a méhnél másként áll.

Az én elméletem az, hogy a méhnél ki-fejezett szaglószerve központ nincsen.

Hölt, 1923. március hó 18.

A méhlegelőről.

Irtá: Dr. László Márton.

A kezdő és tapasztalatlan méhészek leg-többje rendszerint abban keresi a sikeres mé-hészkedés kulcsát, hogy vajjon milyen rend-szerű kaptárakban és minő fajú méhekkel mé-hészkedjék, melyik világtáj felé állítsa fel a méhesét, hol és mekkora röplyukkal lássa el a kaptárokat, minő módon mézeltessen stb. stb. hogy annál több és jobb eredményt tudjon elérni.

Az tény, hogy ezek a kérdések és a gyakor-lati méhészkedésnél súlyos bíró részei, mind-azonáltal a siker kulcsai közül a rangsorban mégis csak a méhlegelőt illeti meg a legelső hely. Mert lehet a kaptár és a benne levő méhcsalád a legideálisabb és kezelheti az a világ legkiválóbb gyakorlati méhésze, de meg-felelő méhlegelő nélkül, mégsem képes jó ered-ményt elérni.

Érdekes, hogy a laikusok legtöbbje ezt a tételt nem képes megemészteni. Ha látnak ne-hány ezer virágot, csodálkozva kérdik, hogy nincs-e itt elég virág? Aztán felhózzák, hogy a méhek nagyon messzire elszállanak és így a magukét megkeresik. Ez mind igaz, csakhogy ne felejtjük el hogy a sok ezer és ezer külön-féle virág közül nem mindenik tartalmaz ám himport és főleg nektariát, amiből a méz készül.

De végül az eredmény szempontjából sem lehet közömbös az, hogy a méhek a szükséglete után messzire kell-e eljárni és ott a sok ezer és ezer virág közül addig keresgél-nie, amíg sikerül a mézgyomrát nektáriákkal megtölteni, vagy pedig a telep helyéhez közel tömegesen talál mesterségesen termelt olyan virágokat, melyek himport és nektariát is bőven tartalmaznak.

A szamosfalvi gazda megrágyázhatja a földjét úgy is, ha a szekereit Ds környékére küldi faluról-falura és házról-házra keresni; de mégis csak lényegesen könnyebben és gyor-sabban fog célhoz jutni, ha otthon a felgyűlt trágyadombról hordja szét a trágyát a megrágyázandó földjére.

A kérdésnek ezzel az elemibb részével ugyan a legtöbb méhész tisztában van és ennek folytán igyekszik is a méhese körül a méhle-gelőt gyarapítani, de ami ennek a gyakorlati keresztülvitelét illeti, az olykor a komikummal határos.

Láttam olyan 15—20 családból álló méhé-szetet, ahol néhány kerti ágyásnyi földterület van hevetve faceliával, izsóppal, borágoval, méhfűvel stb.; továbbá 40—50 akácfa és ugyan-annyi hársfa. Az illető tulajdonos persze nyugodt volt, sőt büszke arra, hogy ő a méheit milyen pompás legelővel látta el, holott a termelt vi-rágok száma összesen talán 100'000 sincs és így az egész mesterséges legelő még arra sem elegendő, hogy a kijáró méheknek mézgyomra

bárcsak egyetlen egyszer is abból megteljen. Mert egy középerős méhcsalád kijáró méheinek száma legalább 10000, tehát 20 családé össze-sen 200000. A méhek mézgyomra maximum 0'02 gramm nektariát képes befogadni, melyet rendszerint 20—25 virágról gyűjt össze. Tehát 4—5 millió virágszál szükséges ahhoz, hogy 20 családból álló méhészet kijáró méhei a méz-gyomrukat egyetlen egyszer megtöltsék; már-pedig az a néhány ágyás virág és 70—80 fának a virága bizonyára 4—5 milliót nem tesz ki.

A legkiválóbb mézelő virágokból is több-ezer virág ad ki összesen 1 gramm mézhez szükséges nektariát. Így pld. *Planta* német tu-dós számítása szerint 1'3 gramm méztermelés-hez 2000 akácvirágot vagy 5000 baltacin virágot kell a méheknek feldolgozniok. Evidens tehát, hogy néhány kerti ágyás mézelőnövény és néhány száz darab akác és hársfa egymagában 15—20 méhcsaládnál csak annyi, mint pld. néhány villa széna 15—20 fejős tehénnek.

Egy munkásméh átlag az egész életén át mi. tegy 40—50'000 virágot képes feldolgozni és így egy középerős méhcsalád 1000 mun-kásméhe 500 millió, vagyis félmiliárd virágot képes egy idény alatt feldolgozni. Eszerint tehát ahhoz, hogy 20 középerős méhcsalád munkaképessége teljes mérvben kihasználható legyen, körülbelül 10 milliárd mézelővirág szükséges.

A méhek röpkörzete rendszerint olyan kör, amelynek az átmérője 4, maximum 6 kiló-méter. Ekkora területen pedig a természetes méhlegelő növényzetének a száma rendszerint 10 milliárdnak alig a 20-ad része és így mes-terséges méhlegelő nélkül a méhek teljes munkaképessége a felvett példa esetében csak 1/20-ad részben van kihasználva, vagyis egyet-len méhcsaláddal is olyan legelőn, amely a család mindenik tagjának munkaképességét tel-jes mérvben kifejteni alkalmas, ugyanazt az eredményt lehet elérni, mint a 20 családhat mesterséges legelő nélkül.

Viszont megfelelő mesterséges legelőn 20-szoros eredményt lehet elérni. Pld. ha a 20 család a természetes méhlegelőn elérte az átlagos 10 kg. hozamot: megfelelő mestersé-ges legelő beállításával, ahol a munkaképessé-gét mindenik család teljes mérvben kifejtheti és önként érthetőleg az időjárás is kedvező, ugy elérhető családanként a 2 mázsa hozam.

Ennek a számításnak a helyességét támo-gatja az a körülmény, hogy az akác vagy hárs erdőben felállított kaptárakban a virágzásnak rövid 10—15 napja alatt egy-egy méhcsalád képes az egész évi szükségletét begyűjteni és még 40—50 kg. felesleget is. Ha most a mézelő idénynek a többi napjai alatt is képesek lennének a méheket teljes mérvben foglalkoztatni, ugy átlag egy családtól a 2 mázsa körüli felesleget kielehetne hozni.

Gerstungnak, a németek egyik legkiválóbb gyakorlati méhészenek sikerült thüringiai kap-táraival az átlagos 140 kg. mézhózatot elérni.

Hogy családanként mekkora területű mes-terséges legelő szükséges ahhoz, hogy a család a munkaképességét teljes mérvben kifejthesse, az első sorban a természetes legelő minőségétől függ. Átlag családanként 2—3 holdat szokás számítani.

Ami pedig azt a kérdést illeti, hogy minő fákot és bokrokat ültessünk, mikor és milyen magvakat vessünk, erre nézve utalok dr. Péter Béla világhírű szaktudósunk számos munkájára és főleg jelen szaklapunkban irt értékes cikkeire. Nevezet tudósunk egyesek megkeresésére is készséggel szolgál utbaigazítással és tanáccsal. Mézelőnövénymagvakat egyesületünk is oszt ki minden évben. A legkiválóbb mézelőnövény-mag a facelia tudtommal állandóan kapható Kolozsvárt is a „Gergely Ferenc utóda” és „Bréver János” cégek üzleteiben.

Egy elsőrendűleg felszerelt 63 erős családós méhes eladó. Dr. Bujanovics Rudolfi Érmihályfalva, Bi-har vm. 3514